

LAUSUNTO

Forssan Jätelautakunta

jatelautakunta@forssa.fi

Forssan Kaupunki, jätelautakunta

PL 62,30101 Forssa

Kuljetusliike Finskan lausunto koskien sekalaisen yhdyskuntajätteen kuljetuksen järjestämisestä.

Asian taustaa

Forssan kaupungin jätelautakunta on käynnistänyt jätelain vaatiman kuljetusjärjestelmän tarkastelun vuonna 2013. Lautakunta on aiemmin päättänyt kiinteistön haltijan järjestelmän jatkamisesta, mutta päätöksistä on valitettu ja ne ovat palautuneet valmisteluun.

Nyt valmistelussa olevan päätöksen käsittely on aloitettu 07.06.2023 (26§), jolloin lautakunta on pyytänyt asiaa koskevat lausunnot. Kuljetusjärjestelmäpäätöksen käsittelyä on jatkettu 17.1.2024 (2§), jolloin jätelautakunta päättänyt tilata Ramboll Finland Oy:ltä mm. jätehuollon hintatasoa, kuljetuskustannuksia sekä asukastyytyväisyyttä koskevan selvityksen. Selvityksen valmistuttua Jätelautakunta päätti 11.12.2024 (§ 58) vielä pyytää yrittäjiltä, kunnilta, viranomaisilta ja etujärjestöiltä uudet mm. kuljetusjärjestelmää ja jätelain 35 § ja 37 § täyttymistä koskevat lausunnot. Lausunnot pyydettiin antamaan 31.1.2025 mennessä.

Lausuntopyyntöön pohjana on mm. aiemmin annetut lausunnot sekä Rambollin laatimien valmistuneiden selvitysten tulokset. Aiemmin pyydettyjen lausuntojen vastaajista 13 puolsi kiinteistön haltijan ja 6 kunnan järjestämää jätteenkuljetusta.

Teetettyjen selvityksien mukaan yleinen suhtautuminen jätehuollon toimivuuteen on aikaisempaa parempi. Selvityksen kommentteissa pyydettiin mm. Loimi-Hämeen Jätehuoltoa lopettamaan ns. paikkaava järjestelmä alueella voimassa olevien jätehuoltomääräyksien vastaisena. Yritykset myös muistuttivat, että hoitavat kyllä tyhjennyksiä alueen joka kolkassa. Lisäksi toivottiin, että Loimi-Hämeen jätehuolto toimittaisi asiakaslistan yrittäjille, jotta yritykset voisivat markkinoida paikkaavan järjestelmän asiakkaille palveluitaan. Tehdyn selvityksen vastausprosentiksi saatiin 40 %.

Aiemmin pyydettyjen lausuntojen vastaajista 13 puolsi kiinteistön haltijan ja 6 kunnan järjestämää jätteenkuljetusta. **Pirkanmaan Ely-keskus** listasi lausunnossaan kiinteistön haltijan järjestämää jätteenkuljetuksen haittapuoliksi mm. *kuljetusten ja tyhjennysjärjestelmän tietopuutteet jotka mm. hankaloittavat jätehuoltoviranomaisen työtä sekä vaikeuttavat jätehuoltojärjestelmän alueellista kehittämistä. kunnan järjestämää jätteenkuljetusta puoltavat mm. kaikkien alueen asuinkiinteistöjen liittäminen jätteenkeräyksen piiriin sekä syntypaikkalajitteluun perustuvan järjestelmän suunnitelmallinen mitoittaminen, laajentaminen ja käsittelykapasiteetin varaaminen sekä jätehuollon toimivuuden viranomaisvalvonnan selkeytyminen". Hämeen Ely-keskuksen mukaan "kunnan järjestämässä jätehuollossa jätehuollon yleistä toimivuutta sekä suunnitelmallista toteuttamista ja kehittämistä voidaan toteuttaa yhtenäisemmin". Hämeen Ely-keskuksen mukaan myös "Kunnan järjestämä jätteenkuljetus mahdollistaa jätelain mukaisen valvonnan paremmin ja tehokkaammin kuin kiinteistön haltijan järjestämä jätteen kuljetus".*

Kuljetusliike Finska toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Jätelain 35.1 §:n mukaan, jätteenkuljetus tulisi järjestämistavasta riippumatta (JL 35 §) poikkeuksia lukuun ottamatta) järjestää kiinteistöittäisenä jätteenkuljetuksena. Loimi-Hämeen Jätehuollon alueista mm. Sastamalan kunnan alue, jakaantuu Pirkanmaan ja Loimi-Hämeen jätehuoltoyhtiöiden kesken. Pirkanmaan Jätehuolto alueen (PHJ Oy) voimassa olevien jätehuoltomääräyksien (7§) mukaan ”*Jätehuoltoviranomainen voi päättää, ettei sekajätteen kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta järjestetä joillakin tietyillä alueilla kuljetus- tai muitten olosuhteitten takia. Tällaisella alueella sijaitsevan kiinteistön jätehuoltopalvelut järjestetään liittämällä kiinteistö 9 §:n mukaisen aluejätepisteen käyttäjäksi. Kiinteistön haltijalle ilmoitetaan liittamisesta ja kerrotaan liittämisen perusteet sekä liittamisesta seuraavat velvoitteet. Aluejätepisteen käyttäjän tulee luovuttaa jäte toimialueella sijaitsevaan aluejätepisteeseen*”

PHJ Oy:n alueen kiinteistöittäinen palvelu on alueen useassa pienessä kunnassa rajattu koskemaan vain taajaman tai asutuskeskittymän ja joidenkin isojen teiden varsia. Suuri osa alueen kiinteistöistä järjestää siis jätehuoltonsa kuljettamalla jätteet itse alueella oleviin jäteyhtiön hallinnoimiin aluejätepisteisiin (<https://www.kierratys.info/>). Jätehuoltomääräyksiin kirjatun liittämismahdollisuuden ja kierrätyspiste-verkoston karttapalvelun perusteella aluekeräyspisteiden käyttäjiltä ei edellytetä Jätelain 35 § 3. mom. mukaisien vaatimuksien täyttymistä, sillä karttatarkastelun perusteella suuri osa aluekeräyspisteistä sijaitsee isojen teiden, taajamien tai asuinkeskittymien lähellä. Myöskään jätehuoltomääräyksillä tapahtuva *muista olosuhteista* johtuva ilmoituksenvarainen liittämien ei mielestämme ole lainsäätäjän tarkoituksen mukainen.

Aluekeräyspisteiden käyttäjien osalta viranomaisen tai jäteyhtiön on mahdotonta tosiasiallisesti seurata mistä, koska ja miten usein astioihin tuotavat jätteen tuodaan, vaikka kaikki kiinteistöt olisikin liitetty jätehuoltoon. On oletettavaa, että järjestelmässä, jossa jätteitä saa vapaasti tuoda tai olla tuomatta astioihin, on myös viranomaisen kiinteistökohtainen 143 § rekisteripito vaikeampaa kuin silloin, kun jätteet noudetaan asuinkiinteistöiltä. Myös syntypaikkalajitteluun perustuvan järjestelmän suunnitelmallinen mitoittaminen on helpompaa silloin, kun kaikki jätteet noudetaan syntypaikoilta, eli kiinteistöiltä, ei yhteisiltä aluekeräyspisteiltä. Olisikin hyvä tarkentaa miten yrittäjien viranomaiselle lainmukaisesti toimittamien tiedot ovat *tyhjennysjärjestelmän* tietopuutteiden osalta haasteellisempia kuin aluekeräyspisteille vapaasti tuotujen jätteiden tiedot.

Jätelain 35.2 § mukaan Loimi-Hämeen alueella kiinteistökohtaisessa järjestelmässä yrittäjät keräävät sekajätteitä kaikilta kiinteistöiltä kiinteistöjen omista jäteastiasta (kiinteistöittäinen) lain mukaisesti, jolloin myös kiinteistöllä syntyvien jätteiden todellisen määrän seuranta on mahdollista. Pitkäaikaisen toiminnan myötä alueelle on kehittynyt tehokas- ja toimiva kuljetusverkosto. Sekajätteiden aluejätepisteitä ei alueella ole käytössä (<https://www.kierratys.info/>). Poikkeuksena on jäteyhtiö, joka tarjoaa ns. paikkaavana TSV-palveluna jäteasemapalvelua, jossa asukkaat mm. tuovat itse jätteensä valvotusti jäteasemalle (jäteaseman käyttäjä).

Jätehuoltoviranomaisen esittämä **haasteellinen jätemääräseuranta** voi kertoa siitä, että todellisia kiinteistöillä syntyvien erillisten jätemäärien seuranta on vaikeampaa kuin esim. aluekeräyspisteiden koko jätemäärän jakaminen ko. järjestelmän vuosimaksua jakavilla asiakkailta.

Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa yrittäjien tehtävä on tarjota ja markkinoida palveluaan. Jätehuolto ja siihen liittyminen edellyttää, että asukkaalla on tietoa siitä, miten jätehuolto on alueella päätetty järjestää. Liittymiseen liittyvä neuvonta on osa jäteyhtiön vastuulla olevaa palvelutehtävää, jolloin neuvonnan passiivisuus myös vähentää asukkaiden tietoa siitä, miten jätehuolto on alueellisesti järjestetty.

Korkein hallinto-oikeus on myös yhtynyt hallinto-oikeuden kantaan, jossa se oli katsonut, että *”yksinomaan se, että viranomaisvalvonta on hankalampaa ja riski laittoman jätteenkäsittelyn haitoista on kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa yleisesti suurempi, ei riittänyt perustelemaan sitä, etteivätkö päätöksen vaikutukset kokonaisuutena arvioituna olisi myönteisiä ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan”*.¹

Jätelain mahdollistaessa molemmat kuljetusjärjestelmät, tulee viranomaisen pystyä ylläpitämään rekisteriä valitun kuljetusjärjestelmän mukaisesti myös silloin, kun tiedot saadaan sähköisesti yrittäjiltä jätelain vaatimusten mukaisesti. Loimi-Hämeen alueen yrittäjät ovat toimittaneet jätehuoltoviranomaisen pyytämät kuljetustiedot aina jätehuoltoviranomaisen niitä pyytäessä.

Jätelain 35.2 § mukaan jätteenkuljetuspalveluita tulee olla saatavilla kattavasti, luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin. Alueen yrittäjät ovat jo jätehuoltoviranomaisen aloittaessa toimintansa ilmoittaneet kirjallisesti viranomaiselle sitoutuvansa tarjoamaan palveluja kaikille ja kaikkialle koko toiminta-alueella. Alueen yrittäjät ovat valmiit tekemään vastuullista yhteistyötä jätelain kierrätysasteen ja paremman hyödyntämisen nostamiseksi. Valtioneuvosto on jo vuonna 2023 esittänyt huolensa Suomen materiaali kierrätyksen tilasta². Valtioneuvoston tiedotteen mukaan Suomen on saatava tehostettua kierrätystä EU:n tavoiteasettelun mukaisesti. Kierrätysvaatimusten nosto vaatii yhteisiä toimia koko jätehuoltojärjestelmässä.

Kuljetusliike Finska on vuosia kehittänyt tarjoamiaan jätehuoltopalveluja. Yrityksellä on valmius kerätä yhdellä noutokerralla useampaa eri jätelajia (monilokeropalvelu). Palvelu mahdollistaa kiinteistökohtaisen syntypaikkalajittelun ja edistää näin etusijajärjestyksen mukaista materiaali kierrätystä. Palvelua on myös tarjottu alueen asuinkiinteistöille ja siihen on myös saadun palautteen mukaan oltu tyytyväisiä. Palvelu jouduttiin kuitenkin lopettamaan, sillä jäteyhtiö kielsi kilpailutuksessa siirtokuormauksen ja edellytti aiemmin jätelajikohtaisesti koottujen isojen erien sijaan jokaisen kerätyn jätekuorman erillistä kuljettamista jäteasemalle. On selvää, että yksittäisten pienerien kuljetus ei mm. ajoajan, sekä lisääntyneiden polttoainekustannusten ja liikennepäästöjen myötä ole ympäristön tai liiketalouden kannalta kannattavaa. Suomen tavoitteiden kannalta onkin ristiriitaista se, että yrittäjiltä kielletään paikallisesti se toiminta, jota valtiollisesti ja EU tasolla pyritään edistämään.

Mielestämme syntypaikkalajittelun rajoittamisen sijaan jätehuoltoviranomaisen tulisikin edistää jätesuunnitelman tavoitteita ja hyödyntää kiinteistön haltijan järjestämän järjestelmän mahdollisuuksia, joita yrittäjät olisivat valmiita tarjoamaan ja kehittämään. Syntypaikkalajittelun ja monilokerokeräyksen lisäksi yrittäjillä olisi, näin haluttaessa mahdollisuus vielä lajitella alueelta kerätty sekajäte ja käsitellä ja lajitella se edelleen esim. Eurassa tai Nokialla niin, että edelleen osa kerätystä sekajätteestä saataisiin vielä eroteltua ja ohjattua materiaali kierrätyksen. Toiminnan kehittäminen ja jatkuvuus edellyttää kuitenkin viranomaisen tukea ja yhteistä tahtotilaa tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tutkimuksen mukaan alueen jäteastioiden tyhjennyshinnat ovat kilpailutuksen ansiosta pysyneet kohtuullisina. Palveluntarjoajan valinnanvapaus mahdollistaa oman alueen kasvun ja talouden tukemisen. Tulee myös huomioida, että kuljetusmatkojen lisäksi hintoihin vaikutta merkittävästi monopoliasemassa toimiva jäteyhtiö, joka melko vapaasti voi päättää vastaanottohinnoista. Osakeyhtiönä toimiva jäteyhtiö toimii myös osakeyhtiölain nojalla, jolloin kunnilla ei todellisuudessa ole omistajaohjauksen puuttuessa tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa vastaanottohinnoilla katettaviin palveluihin.

¹ KHO 23.7.2018 t. 3566 (muu päätös) ja KHO 23.7.2018 t. 3567 (muu päätös)

² <https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/eu-n-komissio-suomen-lisattava-yhdyskuntajatteen-kierratysta-ja-vahennettava-jatteen-polttamista>

Yrittäjien yhteinen hintapolitiikka ei kilpailulain vastaisena hintakartellina ole mahdollinen. Oikeuskäytännössä (KHO 2018:34) on vahvistettu kuljetusmatkan pituuden vaikutusmahdollisuus asiakkaalle muodostuvaan hintaan. Oikeuskäytännön mukaan tällöin ei ole kyse syrjimättömyysehdon tai kohtuullisuusehdon vastaisuudesta.

Jätelain 35.3. § mukaan Jätehuollon tulee noudattaa kunnan Jätehuoltomääräyksiä. Määräyksien noudattamista valvoo kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Yrittäjillä ei ole tiedossa, että ympäristönsuojeluviranomaisille olisi tullut ilmoituksia jätteenkuljetusjärjestelmästä johtuvasta ympäristöhaitasta, roskaantumisesta tai muusta valvontaa vaativasta toimesta. Kuljetusjärjestelmän muuttaminen ei vaikuta viranomaisien valvonta resurssien riittävyteen, sillä resurssitarve on molemmissa järjestelmissä samanlainen.

Alueen kehittämisen suurin haaste on kuljetusjärjestelmäpäätöksen pysyvyys. Samoilta tahoilta tulevat toistuvat valitukset eivät saisi vaikuttaa koko alueen toimiviin järjestelmiin. Valitusmalli on tunnistettavissa koko Suomessa ja yritystoiminnan kannalta olisi merkittävää, että tämä ”jojoilu” saataisiin jo päätökseen. Pysyvä päätös myös tukisi ja rohkaisisi yrityksiä kehittämään ja edistämään ympäristöliiketoimiaan niin, että todelliset jätelain tavoitteet mm. muovin erilliskeräilyä tehostamiseksi saataisiin tulevaisuudessa toteutettua. Jo tehtyjen toimien perusteella voidaan myös ennakoida, että ympäristöliiketoiminnan vapaa mahdollistaminen voi tuoda kansainvälisestikin uusia innovaatiota, joilla myös Suomen vetovoimaisuutta ja kansantaloutta saadaan nostettua. Yhteistyö eri sidosryhmien, yritysten ja asukkaiden, kanssa on vahvaa ja tämä tukee edistyksellistä kestävä kehityksen mukaista toimintaa. Alueella panostetaan innovatiivisiin ratkaisuihin, jotka huomioivat sekä ympäristön että taloudellisen tehokkuuden. Tämä edistää alueen säilymistä kilpailukykyisenä ja valmiina tulevaisuuden haasteisiin.

Jätelain 37 § kohdan 3 mukaan valittaessa kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus, tulee päätöksen vaikutukset arvioida kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan.

Rambollin lausunnossa tunnistettiin paikallisuus, yrityksen tunnettavuus sekä hyvä asiakaspalvelu ja maine. Tästä kertoi myös se, että valintaa ei tehty pelkästään hinnan perusteella. Palvelutarjonnan määrä arvioitaessa on huomioitavaa, ettei jätelaki edellytä useaa eri palveluntarjoajaa, vaan sitä, että palvelua on saatavana kattavasti ja luotettavasti. Kyselyn mukaan asukkaat olivat tyytyväisiä palveluun, mutta pitivät hyvänä sitä, että palvelua voi vaihtaa. Tämä edistää palveluiden laatua ja rehellistä kilpailua.

Lausunnon mukaan 90 % kyselyyn vastanneista oli tyytyväinen palveluun, eivätkä he kokeneet palveluista johtuvia ongelmia. Tämä tukee kotitalouksien kokemaa jätteenkuljetuksen myönteisyyttä. Yleiset ongelmat (mm. täydet astiat) ovat tunnettuja, eikä niitä saada poistettua kuljetusjärjestelmää muuttamalla. KHO:n ratkaisussakin (KHO:2019:171) mainitut ongelmat, kuten väärinkäytösten mahdollisuudet, ovat myös yhtenevät molemmissa kuljetusjärjestelmissä.

Vaikka kuljetusyritykset toimivat yksityisinä yrityksinä, luo kattava palveluverkosto toimintaympäristön, joka myös tukee uusia toimijoita. Tämä lisää kuntien yrittäjyyttä ja näin myös **tukee kuntataloutta**. Tulevaisuuden kannalta on tärkeä tarkastella mahdollisuuksia, joita läheiset yritysverkostot luovat. Yrittäjien toiminnan mahdollistaminen mahdollistaa myös paikallisen lajittelun ja kierrätyksen tehostamistoimien syntymisen niin, että jatkossa jätteiden loppukäsittely ja hyödyntäminen voitaisiin tehdä läheisyysperiaatteella jätelain vaatimusten mukaisesti ja ilman sitoutumista ison jätemäärän toimittamiseen kaukaiselle polttolaitokselle.

Polttolaitoksiin ohjattavan sekajätteen vastaanottomaksu on tällä hetkellä yli 200 €. Kohtuullisuusperiaatteen mukaisesti jätemaksulla voidaan kattaa vain se, mikä on tarpeen jätekulujen kattamiseksi ja kohtuullisen tuoton takaamiseksi jätehuollosta vastaaville toimijoille.

Todellisuudessa voidaan arvioida, että maksuista puolet syntyy hallinnon, käsittelyn ja kuljetuksen kustannuksista. Onkin merkittävää, että yrittäjien tekemän jätteen tehokkaampi syntypaikkalajittelu vähentäisi kuljetusmatkoja ja näin myös kuljetuksesta syntyviä päästöjä, joiden rooli jätehuollossa on merkittävä.

Jätehuollon rooli on huoltovarmuuden ja varautumisen kannalta merkittävä. Kansallinen varautuminen koostuu suunnitelmista sekä käytännöistä, jotka nojaavat myös paikallisten olosuhteiden tuntemiseen sekä luotettavuuteen. Paikallisesti toimivaa ja turvallista jätehuoltojärjestelmää ei tässä kansallisessa turvallisuustilanteessa tulisi lähteä muuttamaan. Sekä varautumisen että huoltovarmuuden kannalta on merkittävää, että paikallisia jätealan toimijoita on varattuna (VAP) ja saatavilla mahdollisia poikkeamatilanteita varten. Varautuminen vaatii paikallisten olosuhteiden tuntemisen sekä olemassa olevan suunnitelman, jolla onnettomuuden eskaloituminen voidaan tarvittaessa estää. Myös mahdolliset poikkeamat ja riski-, vaara- tai uhkatilanteet tulee tunnistaa. Ennen muutoksia tulee palvelutuottajan kyky palvelun tuottamiselle normaalitilanteen lisäksi myös häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa. Myös toiminnan jatkuvuus kaikissa olosuhteissa varmistaa. On merkittävää, että jätehuollon rooli huoltovarmuuden ja varautumisen osalta tunnistetaan jo ennen muutospäätöstä. Myös paikallisilla toimijoilla on varautumisen ja huoltovarmuuden osalta keskeinen rooli, joten myös paikallisen toiminnan jatkuvuus tulee päätöksenteon yhteydessä varmistaa.

Poikkeusolojen varautumisen ja huoltovarmuuden resurssien lisäksi pitää myös varmistaa ja selvittää mitä vaikutuksia hallituksen kaavailemilla In-house palveluilla on. Päätöksenteon yhteydessä on syytä myös varmistaa, että mahdollisen In-house rajauksen jälkeen palvelut eivät jää moninkertaisina kuntalaisten maksettavaksi.

Vaikka monet haasteet eivät riipu kuljetusjärjestelmästä, on yrittäjillä palveluntarjoajina valmiudet ja resurssit reagoida palautteisin ja ongelmiin nopeastikin. Tämä luo pohjaa entistä tehokkaammalle ja asiakaslähtoisemmälle jätehuoltopalvelulle. Rambollin selvitysten mukaan nykyisen kuljetusjärjestelmän toiminnassa on nähtävissä selvää kehitystä. On selvää, että toiminnan myötä järjestelmän kehitystä saadaan edistettyä vielä pidemmällä aikavälillä.

Edellä mainituilla perusteilla ja hallinto-oikeuden päätöksen perustelut sekä oikeusohjeet ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa esitetyt vaatimukset sekä selvitys huomioiden katsomme, ettei järjestelmän muuttamiselle ole perusteita.

Sastamalassa tammikuun 28. päivänä 2025

Kuljetusliike Finska

Timo Finska
toimitusjohtaja